

การเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมไทย

Harmony Enhancement in Thai Society

วันที่รับบทความ : 15 พฤษภาคม 2562

ทิพวรรณ พงษ์ภากรณ์¹

วันที่แก้ไขบทความ : 8 กรกฎาคม 2562

วันที่ตอบรับบทความ : 11 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการหล่อหลอมให้คนในชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรือง รอดพ้นจากพหุภัยทั้งปวง ดังนั้นกล่าวได้ว่า ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างและการดำรงอยู่ของประเทศชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีเสริมสร้างความสามัคคี การเสริมสร้างความสามัคคี เป็นกระบวนการหล่อหลอมให้บุคคลในสังคม มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การเสริมสร้างความสามัคคีมีหลายวิธี เช่น การขัดเกลาทางสังคม การสร้างความปรองดอง การนำหลักการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาใช้ และการประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาปฏิบัติ เมื่อสังคมปราศจากความขัดแย้ง จะเกิดความสงบสุข มีความสามัคคี รักใคร่ กลมเกลียว อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกในสังคมไทย

คำสำคัญ : ความสามัคคี การเสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
การขัดเกลาทางสังคม

¹ อาจารย์พิเศษประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: p.keaklom@gmail.com

Harmony Enhancement in Thai Society

Received: May 15, 2019

Tippawan Phutakorn¹

Revised: July 8, 2019

Accepted: July 11, 2019

Abstract

Harmony is one of the basic moralities for creating our national cohesion. Also, it drives our nation for growth and protects us from all disasters. From that point of view, it can be said that harmony is the key factor in building and maintaining the nation. It is vital to enhance Harmony. Harmony enhancement is the process of integrating people into unity that could empower in creating things. Harmony is enhanced by many such as socialization, reconciliation, application of democratic citizenship and adoption of religious principles. Society without conflict brought peace, harmony, love and consensus for Thai society's growth and happiness.

Keywords: harmony, nation cohesion, socialization.

¹ Part-time Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: p.keaklom@gmail.com

บทนำ

ปัญหาในการสร้างความมั่นคงของชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความขัดแย้งของคนในสังคม ความขัดแย้งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่นการขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ความแตกต่างทางความคิด ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมือง ฯลฯ ความขัดแย้งดังกล่าว หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจนำไปสู่ความแตกแยกของคนในสังคมจนยากเกินจะแก้ไข ดังนั้นจึงควรสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อธำรงไว้ซึ่งความสุขสงบร่มเย็นทำให้สังคมน่าอยู่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมิตรภาพที่ดีต่อกัน และนำไปสู่ความร่วมมือกันพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศ

การลดความขัดแย้งของคนในสังคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น จากนั้นความรักความผูกพันจะเป็นพลังยึดโยงคนในสังคม ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ละเลิกความขัดแย้ง ความบาดหมางที่มีต่อกัน และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งวิธีเสริมสร้างความสามัคคีมีหลายวิธี เช่น การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานที่หล่อหลอมให้บุคคลอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยการปลูกฝังระเบียบวินัย การสอนให้รู้จักบทบาทหน้าที่ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือการใช้วิธีสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมเป็นการประนีประนอมตกลงกันด้วยความใกล้เคียง ไม่ตรีจิต เป็นการประสาทรอยร้าวที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถนำหลักการสร้างพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เชื่อมโยงการสร้างความสามัคคีได้ เพราะหลักการนี้กล่าวถึงการรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพความเสมอภาค และเคารพกติการวมถึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม คุณสมบัติเหล่านี้ จะทำให้บุคคลอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี และอีกหนึ่งวิธีที่ใช้เสริมสร้างความสามัคคี คือการประยุกต์หลักคำสั่งสอนทางศาสนาปฏิบัติ นั่นคือหลักธรรมที่สำคัญทั้ง 4 อย่าง คือ สาราณียธรรม 6 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สัปปริสธรรม 7 โดยหลักธรรมทั้ง 4 อย่างนี้ กล่าวถึงการปฏิบัติตนในการเข้าสู่สังคม การคิด การพูด ความเมตตา ความแบ่งปัน การเสียสละ การตอบแทนและการดูแลส่วนรวม เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติตามได้จะทำให้ทุกคนในสังคมมีความสุข มีความรักความสามัคคีกลมเกลียว เกิดความผาสุกในสังคมตลอดไป

ความหมายและความสำคัญของความสามัคคี

ความหมายของความสามัคคี

ความสามัคคี มีความหมายที่นิยามกันไว้ในความหมายที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความพร้อมเพรียง ความปรองดอง ความสมานฉันท์ การรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ความเป็นเอกภาพ โดยทั่วไปแล้วให้ความหมายของคำว่า “ความสามัคคี” ว่า การที่ทุกคนมีความพร้อมกาย พร้อมใจ พร้อมความคิดเป็นหนึ่งเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

ความสามัคคี มีด้วยกัน 2 ประการ คือ

1. ความสามัคคีทางกาย ได้แก่ การร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน
2. ความสามัคคีทางใจ ได้แก่ การร่วมประชุมกันปรึกษาหารือ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่คนในสังคมยอมรับว่า เป็นสิ่งสำคัญและหากที่ใดมีความสามัคคีต่อกัน จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยพร้อมเพรียงกัน ไม่ว่าสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว ไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ เช่น ประเทศ โลก หากขาดความสามัคคี ย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้

ความสำคัญของความสามัคคี

- ความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกัน อาจแบ่งให้เห็นความสำคัญที่ชัดเจนขึ้น คือ
- สามัคคีก่อให้เกิดพลัง คือ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถอยู่คนเดียว เมื่อได้มาอยู่ร่วมกันจะทำให้อบอุ่นใจ มีความรัก เอื้ออาทรต่อกัน ผูกพันกัน ดูแลซึ่งกันและกัน
 - สามัคคีก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความสามัคคีทำให้คนในกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ มีความช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน เมื่อเกิดปัญหาก็มีความร่วมมือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี
 - สามัคคีก่อให้เกิดความสงบสุขในหมู่คณะหรือองค์กรนั้น ๆ เพราะทุกคนจะมีความรักปรารถนาดีต่อกัน มีความช่วยเหลือเกื้อกูล ปรองดองกัน มีความประนีประนอม ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมแห่งความสุข และมีแต่ความเจริญก้าวหน้า

คำว่า “สามัคคี” เป็นคำที่ปรากฏในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 แทบทุกครั้ง แสดงให้เห็นว่าความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญที่พระองค์มีพระราชประสงค์จะปลูกฝังไว้ในจิตใจของพสกนิกร (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2551, หน้า 99) เมื่อคณะบุคคลเข้าเฝ้าในโอกาสต่าง ๆ หรือเสด็จไปเปิดงานที่สำคัญต่าง ๆ จะทรงกล่าวถึง “ความสามัคคี” ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

พระราชดำรัสพระราชทานแก่องค์กรและคณะบุคคลเนื่องในโอกาสต่าง ๆ

“ความสามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียว กับความรักใคร่เผื่อแผ่ช่วยเหลือกันฉันญาติพี่น้อง สองประการนี้ คือคุณลักษณะสำคัญของไทย ที่ช่วยให้ชาติบ้านเมืองอยู่รอดเป็นอิสระ และเจริญมั่นคง มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน”

(พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ 2532)

“ต่างคนต่างมีหน้าที่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำเฉพาะหน้าที่นั้น เพราะว่าถ้าคนใดทำหน้าที่เฉพาะของตัวโดยไม่มองไม่แลคนอื่น งานก็ดำเนินไปไม่ได้ เพราะเหตุว่างานทุกงานจะต้องพาดพิงกันจะต้องเกี่ยวโยงกัน ฉะนั้นแต่ละคนจะต้องมีความรู้ถึงงานของผู้อื่นแล้วช่วยกันทำ”

(พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2533)

“สามัคคี หรือการปรองดองกัน ไม่ได้หมายความว่าคนหนึ่งพูดอย่างหนึ่ง คนอื่นต้องพูดเหมือนกันหมด

ลงท้ายชีวิตก็ไม่มี ความหมาย ต้องมีความแตกต่างกัน แต่ต้องทำงานให้สอดคล้องกัน แม้จะขัดกันบ้างก็
ต้องสอดคล้องกัน”

(พระราชดำรัส ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2536)

คนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ จะต้องอยู่เป็นหมู่คณะ และถ้าหมู่คณะนั้นมีความสามัคคี คือเห็นอกเห็นใจ
ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือในทุกเมื่อ ช่วยกันคิดว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่สมควร

สิ่งใดที่จะทำให้นามาสู่ความเจริญ

ความมั่นคง ความสุขก็ทำ สิ่งใดที่นำมาซึ่งหายนะหรือเสียหายก็เว้น

และช่วยกันปฏิบัติทั้งหน้าที่ทางกายทั้งจิตใจ

(พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน จังหวัดสระบุรี

16 เมษายน 2519)

สามัคคี คือการเห็นแก่บ้านเมือง และช่วยกันทุกวิถีทาง เพื่อที่จะสร้างบ้านเมืองให้เข้มแข็ง ด้วยการเห็น
อกเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างตรงไปตรงมา นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมนั้นคือ
ความมั่นคงของบ้านเมือง”

(พระราชดำรัส ในพิธีประดับยศนายตำรวจชั้นนายพล 15 มกราคม 2519)

“ความสามัคคีนั้น อาจหมายความว่าเห็นชอบเห็นพ้องกันโดยไม่แย้งกัน

ความจริงงานทุกอย่างหรือการอยู่

เป็นสังคมย่อมต้องมีความขัดแย้งกัน ความคิดต่างกัน ซึ่งไม่เสียหาย แต่อยู่ที่จิตใจของเรา

ถ้าเราใช้หลักวิชา

และความปรองดองด้วยการใช้ปัญญา การแย้งต่าง ๆ ย่อมเป็นประโยชน์

หากมีรากฐานของความคิดอย่างเดียวกัน

รากฐานของความคิดนั้นคือ แต่ละคนจะต้องทำให้บ้านเมืองมีความเป็นปึกแผ่น”

(พระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ มีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ฯ 29 ตุลาคม 2517)

จากพระราชดำรัสดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า “ความสามัคคี” มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถือเป็น
คุณธรรมขั้นพื้นฐานในการดำรงอยู่ของชาติบ้านเมืองอย่างหนึ่ง และกล่าวได้ว่า สังคมแห่งความ
“สามัคคี” จะเป็นสังคมที่สงบสุข ร่มเย็น คนในสังคมจะมีความสุขโดยถ้วนหน้ากัน

ประเทศไทยจากอดีต - สู่ปัจจุบัน

จากบทเรียนที่ผ่านมาทำให้เราเข้าใจว่า “ความรักสามัคคี” ของคนในชาติ อีกทั้งความเสียสละ
การรู้จักบทบาทหน้าที่ ความซื่อสัตย์ อุดมทุน เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาบ้านเมืองให้พ้นจากวิกฤติและ
ศัตรูที่คิดทำร้ายเรา ในขณะเดียวกันความแตกแยก ความอิจฉาริษยา ความเห็นแก่ตัว ความไม่ซื่อสัตย์

ก่อให้เกิดอันตรายอย่างใหญ่หลวงกับประเทศไทยมาแล้ว เช่น ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา บ้านเมืองมีความปั่นป่วน เกิดความแตกแยก ขาดความรักสามัคคี อีกทั้งมีการคุกคามจากอาณาจักรข้างเคียง สุดท้ายกรุงศรีอยุธยาต้องเสียกรุง สูญเสียผู้คนและทรัพย์สิน อาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองต้องล่มสลายไปในที่สุด แต่หลังจากนั้น ความรักความสามัคคี ความเสียสละ ความกล้าหาญ ก็สามารถกอบกู้เอกราชกลับมาอีกครั้ง โดยการนำของพระเจ้าตากสิน หรือ พระเจ้ากรุงธนบุรี ได้นำไพร่พลผู้มีความรักชาติ และเสียสละเพื่อแผ่นดิน ติฝ่าวงล้อมเข้าศึก ต่อสู้เข้าศึกศัตรูอย่างกล้าหาญ และนำชัยชนะกลับมา ทำให้ประเทศไทยกลับมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง หรือตัวอย่างความสามัคคีของคนไทยที่ทุกคนยังจำกันได้ ยากจะลืมเลือน เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในประเทศไทย ปลายปี พ.ศ. 2554 เป็นความทุกข์อย่างแสนสาหัสอย่างที่ไม่เคยพบมาก่อน ประชาชนประสบอุทกภัยน้ำท่วมหนักถึงขั้นมิดหลังคาเรือน พื้นที่ราบลุ่มตัดขาดจากโลกภายนอก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ปัจจัยสี่ทั้งหลายอยู่ในภาวะขาดแคลนอย่างหนัก บางคนถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัว เหลือเพียงชีวิตที่หนีรอดมาได้ ความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นนอกจากฝ่ายรัฐบาลและทหารที่มาช่วยอย่างเต็มที่แล้ว มีการติดต่อประสานงานจากประชาชนทุกภาคส่วนได้หลังไหลบริจาคสิ่งของมากมาย มีทั้ง อาหารเครื่องใช้ต่าง ๆ ถูกลำเลียงส่งมาอย่างมากมายมายังพื้นที่ประสบภัย แม้ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่คนไทยไม่เคยทิ้งกัน ยามเมื่อเกิดวิกฤติ “ความรักความสามัคคี” ยังอยู่ในหัวใจคนไทยเสมอ หรือมีอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่ทุกคนทั่วโลกต่างประทับใจในความสามัคคีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ช่วงปลายปี พ.ศ. 2561 ได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้น คือ มีทีมฟุตบอลเยาวชนทางภาคเหนือ จำนวน 13 คน ได้เข้าไปสำรวจถ้ำที่ชื่อว่า “ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน” แต่น้ำขึ้นสูงไม่สามารถเดินทางออกมาได้ เป็นการยากในการช่วยเหลือ ทุกองค์กรภาคส่วนในประเทศไทย ต่างร่วมมือประสานงานกันอย่างเต็มที่ กำลังแรงใจของคนไทยทั้งประเทศต่างส่งใจไปที่ “ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน” ทุกคนต้องการให้เด็ก ๆ ปลอดภัย อีกทั้งมีความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญที่มาจากนานาประเทศทั่วโลก ในที่สุดภารกิจก็ประสบผลสำเร็จ สามารถช่วยเหลือเด็ก ๆ ทั้งหมด ออกมาได้อย่างปลอดภัย นี่เป็นเหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่ “ความรักความสามัคคี” ของคนไทยและทั่วโลก ทำให้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไปได้ในที่สุด

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า “ความสามัคคี” เป็นปัจจัยสำคัญในการรวมจิตใจของคนในชาติให้ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว ในการฝ่าฟันอุปสรรคให้ผ่านพ้นไปได้ อีกทั้งความเสียสละการมีวินัย ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการนำมาซึ่งความสำเร็จ ประเทศไทยผ่านเหตุการณ์ที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความสูญเสีย แต่ก็ผ่านมาได้ ด้วยความปรีชาชาญของบูรพมหากษัตริย์ พร้อมทั้งความรักความสามัคคีของคนในชาติ ทำให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤติมุ่งสู่ความเจริญ และดำรงอยู่ได้มาจนถึงทุกวันนี้

ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในประเทศไทย

แม้ในปัจจุบันปัญหาการสู้รบขยายดินแดนจะหมดไป แต่ยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้เป็นเรื่องปกติ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกสังคมทุกประเทศ ในประเทศไทยความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุต่างๆ เช่น การได้รับข้อมูลไม่เหมือนกัน หรือแหล่งข้อมูลต่างกัน ค่านิยมหรือความเชื่อที่หล่อหลอมมาแตกต่างกัน หรือการมีเป้าหมายที่ต่างกัน รวมถึงการสื่อสารที่

บกพร่อง ก็ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งด้วยเช่นกัน (สมคิด บางโม, 2558, หน้า 251) ปัญหาความขัดแย้งบางอย่าง เป็นปัญหาทั่วไป เช่น ความแตกต่างทางความคิด ทางเศรษฐกิจ หรือเรื่องของผลประโยชน์ หรือปัญหาที่ใหญ่ เกิดขึ้นมานานและไม่มีทีท่าจะหาข้อยุติได้ คือ เรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้มีพัฒนาการที่แตกต่างไปจากเดิม ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เข้าใจกัน และก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม เช่น

- ค่านิยม ความคิดของคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า มีความแตกต่างกัน จากประสบการณ์และการเรียนรู้ ต่างคนต่างมั่นใจในตนเอง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ขัดแย้งกัน
- การหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามายังประเทศไทย ทั้งเรื่องเทคโนโลยีที่นำสมัย รสนิยมการกินอยู่การใช้ชีวิต ความคิดที่ลอกเลียนจากตะวันตก ทำให้เกิดความขัดแย้งของคนนิยมตะวันตกและกลุ่มนักอนุรักษ์นิยมไทยดั้งเดิม
- การเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้แรงงานจากชนบทหลั่งไหลเข้ามาอยู่ในเมือง และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการใช้ชีวิตในสังคมเมืองได้ จึงเกิดปัญหาความแตกต่างตามมาเช่น ความคิด ทศนคติ การใช้ชีวิต อีกทั้งเกิดปัญหาเรื่องเกียรติยศและศักดิ์ศรีของชนชั้น เกิดความแตกต่างระหว่างชนชั้น มีการแบ่งแยกชนชั้นแรงงานและชนชั้นนายทุน ก่อให้เกิดความขัดแย้งตามมา

2. ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ

มีความแตกต่างกันของสังคมเมือง และสังคมชนบทอย่างชัดเจน ผลจากการพัฒนาทำให้ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยขยายกว้างขึ้น เนื่องจากความเจริญทางเศรษฐกิจกระจุกอยู่ในเมือง คนเพียงกลุ่มน้อยได้รับผลประโยชน์ ตลอดจนมีการผูกขาดการค้าในธุรกิจบางประเภท มีความไม่เป็นธรรมในการแบ่งปันทรัพยากร จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ (ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์, 2555, หน้า 148) อันก่อให้เกิดความขัดแย้ง

3. ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์

กล่าวได้ว่าในสังคมใดมีเรื่องผลประโยชน์เกิดขึ้นในสังคมนั้นย่อมเกิดความขัดแย้ง เพราะผลประโยชน์นั้นนำมาซึ่งทรัพย์สินและชื่อเสียง การขัดแย้งผลประโยชน์มีหลายอย่าง เช่น การขัดแย้งผลประโยชน์ทางการค้า การขัดแย้งผลประโยชน์ทางการเมือง เมื่อผลประโยชน์ถูกจัดแบ่งไม่เท่าเทียมก็จะก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันเกิดความแตกแยกและขัดแย้งกัน

4. ความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง

การไม่ลงตัวกันทางความคิดเห็นทางการเมือง มีมาตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบัน และเป็นทุกที่ ๆ มีระบอบการปกครอง เพราะเป็นธรรมดาที่คนเราจะมีมุมมอง ความคิดที่แตกต่างกัน มีการแบ่งฝ่ายต่อสู้ชิงอำนาจทางการเมือง โดยในประเทศไทยมีความคิดที่แตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง ตั้งแต่อดีตที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ประเทศไทยไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ขาดการพัฒนาทาง

การเมือง มีความขัดแย้ง วิฤตการณ์ รัฐประหาร การประกาศรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง วนเวียนเป็นวงจรอุบาทว์ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2550, หน้า 157) โดยหลังปี พ.ศ. 2548 มีความแตกแยกกันมากขึ้นระหว่างกลุ่มสีเสื้อต่าง ๆ มีการแบ่งฝ่ายสนับสนุนและขยายตัวเป็นวงกว้างเป็นการชุมนุมประท้วง นำไปสู่ความรุนแรงหลายครั้ง เสียเลือดเนื้อ เสียชีวิต เสียทรัพย์สินของประเทศชาติ จนถึงปัจจุบันนี้ แม้การเมืองยังไม่รุนแรงเท่าที่ผ่านมาแต่ก็มีความขัดแย้งทางความคิดของทั้งสองฝ่ายตลอดมา แต่ยังหวังว่าทั้งสองฝ่ายจะใช้บทเรียนที่ผ่านมาเรียนรู้การใช้สิทธิทางการเมืองให้อยู่ในกรอบ และใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมือง

วิธีเสริมสร้างความสามัคคีของประชาชน

ในสถานการณ์บ้านเมืองเกิดข้อขัดแย้งขึ้น ต้องมีการสร้างบรรยากาศแห่งการผูกมิตรเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อปรับความเข้าใจกับทุกฝ่าย ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเกิดขึ้นในสังคม โดยทุกฝ่ายต้องมีความจริงใจต่อกัน ให้อภัยเมื่อเกิดความผิดพลาด จึงจะทำให้ลดการขัดแย้งกลับสู่ภาวะปกติสุข

วิธีเสริมสร้างความสามัคคีมีหลากหลายวิธี ในที่นี้ขอกล่าวถึง 4 วิธี คือ

1. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2543, หน้า 43) อธิบายความหมายว่า การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ ทำให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างดี การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการสั่งสอนโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงหมายถึง การฝึกอบรมโดยครอบครัว หรือครู อาจารย์ โดยอ้อมหมายถึง การฟังบรรยาย การดูสื่อต่าง ๆ การฟังวิทยุ

1.1 จุดมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม (Aims of socialization) ศิริรัตน์ แอดสกุล (2556, หน้า 107-108) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการขัดเกลาทางสังคม ดังนี้

1) การปลูกฝังระเบียบวินัย (Basic disciplines) การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องมีระเบียบวินัย เพื่อสังคมจะได้ดำเนินอย่างมีระเบียบแบบแผน

2) การปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspirations) ปลูกฝังให้บุคคลมีความมุ่งหวังในชีวิต ทำให้มีแรงบันดาลใจ ในการคิดและปฏิบัติงานในอนาคต

3) การสอนให้รู้จักบทบาททางสังคมและทัศนคติ (Social roles and attitudes) สอนให้รู้จักบทบาททางสังคม และทัศนคติต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน

4) การสอนให้เกิดทักษะ (Skills) ทำให้มีทักษะและความชำนาญในด้านต่าง ๆ เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ในด้านต่าง ๆ

1.2 องค์การที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็ก ในการปฏิบัติในครอบครัว และเมื่อถึงวัยอันควร ก็สามารถเข้าสังคมได้ การเรียนรู้การปรับตัวและพัฒนาการด้านต่าง ๆ มีการ

เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา องค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลากทางสังคม มี 6 องค์กร (จํานงค์ อติวัฒนสิทธิ์, 2543, หน้า 47-49) คือ

1) ครอบครัว ครอบครัวเป็นองค์กรแรกที่ทำหน้าที่ขัดเกลากทางสังคมให้มนุษย์ ดูแลพัฒนาการตั้งแต่ทารก เมื่อเด็กเริ่มโตจะมีการอบรมสั่งสอน ตั้งแต่เรื่องการใช้ชีวิต และการเข้าสังคม เด็กที่ได้รับการดูแลอบรม จะมีความเข้าใจในการใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี จึงถือได้ว่าการขัดเกลากทางสังคมโดยครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางอารมณ์ และบุคลิกภาพของบุคคล

2) สถานศึกษา สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่การขัดเกลากทางสังคมต่อจากครอบครัว โรงเรียนจะสอนวิชาความรู้ ศีลธรรมจรรยา และมารยาทสังคม นอกจากนั้นจะทำให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตสังคมกับกลุ่มเพื่อนและทำความคุ้นเคยกับกฎเกณฑ์ทางสังคม เมื่ออายุมากขึ้นผ่านการศึกษาจากโรงเรียนเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา การศึกษาและการเรียนรู้ก็จะมีขอบเขตกว้างขวางซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

3) กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางสังคมทางอ้อม การที่บุคคลคบกันเป็นเพื่อนเพราะมีสิ่งที่ต้องการร่วมกันบางอย่าง เช่น มีความคิดตรงกัน รสนิยมเดียวกัน อยู่โรงเรียนหรือที่ทำงานที่เดียวกัน กลุ่มเพื่อนเป็นกระบวนการขัดเกลากทางสังคมโดยอ้อม แต่เป็นสิ่งที่ใกล้ชิดบุคคลมากที่สุด มีการศึกษาเลียนแบบและรับพฤติกรรมจากเพื่อนโดยเต็มใจไม่รู้สึกลัวถูกบังคับ

4) สำนักงานหรือองค์กรที่บุคคลสังกัดอยู่ หมายถึงหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนที่บุคคลสังกัดอยู่หน่วยงานหรือองค์กรนั้นจะมีกฎระเบียบให้ปฏิบัติตาม ระเบียบของบางอาชีพทำให้บุคคลปฏิบัติตามตลอดเวลา เช่น อาชีพครู ต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ หรือทหาร จะเป็นผู้มีระเบียบวินัยที่เคร่งครัดมากกว่าอาชีพอื่น เป็นต้น

5) สถาบันศาสนา ในสมัยก่อนวัดเป็นศูนย์กลางทั้งการศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีอิทธิพลต่อการขัดเกลากทางสังคมเป็นอย่างมาก แม้ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลง อาจทำให้บุคคลห่างเหินจากสถาบันศาสนาไปบ้าง แต่ศาสนาก็ยังเป็นสิ่งที่พึ่งทางใจเสมอ ยังมีคนจํานวนไม่น้อยที่ยังนำคำสอนทางศาสนามาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ

6) สื่อสารมวลชน การเผยแพร่ข่าวสารหรือแนวความคิดผ่านสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีผลต่อบุคคลอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ซึ่งสื่อต่าง ๆ มีผลต่อการขัดเกลากทางสังคมทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ดังนั้นในการติดตามสื่อสารมวลชนเหล่านี้ จึงต้องพิจารณาในการใช้ความคิดอย่างรอบคอบ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้ทราบว่า การขัดเกลากทางสังคม เป็นด่านแรกที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีระเบียบแบบแผน เข้าใจตนเองและผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม อีกทั้งการขัดเกลากทางสังคมได้ปลูกฝังค่านิยมที่ดี และมีการฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ทำให้บุคคลมีคุณภาพ มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน มีความคิดสร้างสรรค์และมีวิจรรย์ญาณในเรื่องต่าง ๆ ได้ดี อันนำไปสู่ความเจริญ ความรักสามัคคีในกลุ่มชนและความสงบสุขของสังคม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การขัดเกลากทางสังคมเป็นพื้นฐานในการสร้างบุคคล ทำให้รู้จัก สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

2. การสร้างความปรองดอง (Principle of Reconciliation)

คำว่าปรองดอง หมายถึง ออมชอม ประนีประนอม ยอมกัน ไม่แก่งแย่งกัน ตกลงกันด้วยความไกล่เกลี่ย ตกลงกันด้วยไมตรีจิต การสมัคสมาน การกลมกลืน การพร้อมเพรียง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2553)

การสร้างความปรองดองในประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการประสานรอยร้าวที่เกิดขึ้น เสริมสร้างความรักความสามัคคี จับมือกันเดินไปข้างหน้า เพื่อความสุขในการดำเนินชีวิต และการพัฒนาของประเทศให้ก้าวหน้า

2.1 หลักการสร้างความปรองดอง

ชลัท ประเทืองรัตน (2560, หน้า 17-25) กล่าวถึงหลักการปรองดองไว้ ดังนี้

1) ใช้แนวทางที่หลากหลาย แนวทางในการนำไปสู่ความปรองดองมีหลายแนวทาง ไม่มีวิธีที่ตายตัว การสร้างความปรองดองในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ซึ่งมีความแตกต่างและหลากหลาย ต้องมีการศึกษาวัฒนธรรมนั้น ๆ และนำวิธีการปรองดองไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมเหล่านั้น เช่น การสร้างความปรองดองบางแห่งการเจรจาเพียงอย่างเดียวก็สร้างความสำเร็จได้ แต่บางแห่งต้องมีการสร้างกิจกรรมเพิ่มเติมจึงจะสำเร็จได้ นั่นหมายถึงเราต้องเลือกใช้แนวทางที่เหมาะสมในการสร้างความปรองดอง

2) การสร้างความสัมพันธ์ภายใต้บรรยากาศ เวลา และสถานที่ที่เหมาะสม ในกรณีที่คุณขัดแย้งเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเป็นความขัดแย้งที่ยืดเยื้อเรื้อรังมานาน ต้องมีกระบวนการที่เหมาะสม ต้องมีการออกแบบการพูดคุยและเปิดพื้นที่ให้คุณขัดแย้งมาพบกัน แลกเปลี่ยนเรื่องราวระหว่างกัน ถ่ายทอดมุมมองความรู้สึก ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น และค้นหาภาพอนาคตในการอยู่ร่วมกัน การสร้างความปรองดองในลักษณะนี้ต้องคำนึงถึง “กาลเทศะ” คือเน้นทั้งเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม อีกทั้งมีการพูดคุยเพื่อเยียวยาความรู้สึกคนที่เกิดความสูญเสีย ต้องเน้นกระบวนการเยียวยาจิตใจและปรับเปลี่ยนมุมมองด้านลบต่อกันให้ได้ จึงจะทำให้กระบวนการสร้างความปรองดองบรรลุจุดมุ่งหมาย

3) เน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน ในกรณีที่คุณขัดแย้งมีความเกลียดชังกัน การเตรียมการเพื่อนำมาสู่กระบวนการพูดคุยจึงมีความสำคัญมาก การเจรจาพูดคุยการเยียวยาความรู้สึกของคนที่เป็นผู้ป่วยจะเน้นที่หัวใจและความคิด การเน้นที่หัวใจคือ การพูดคุยถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่อยู่ลึกในจิตใจ การเน้นที่ความคิดคือ การกำหนดเป้าหมายของการพูดคุย และทำให้การพูดคุยดำเนินไปในทิศทางที่กำหนด การพูดคุยเจรจาของคู่กรณีอย่างเปิดอก จริงใจ จะทำให้ความขัดแย้งลดลง และเมื่อได้รับการเยียวยาทางจิตใจ ก็จะทำให้เกิดความปรองดองในกลุ่มนั้น ๆ

4) การเข้าใจปัญหาและการตอบสนองที่ตรงจุด การสร้างความปรองดองที่ประสบผล สำเร็จ นั้น ต้องมีปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ เมื่อเข้าใจแล้วจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ตอบสนองความต้องการคู่กรณีได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้นก่อนกระบวนการสร้างความปรองดองจะเกิดขึ้น เราต้อง

ศึกษาปัญหาให้รอบด้านในทุก ๆ มิติ เพื่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนและตรงจุด ตอบสนองความต้องการของ
คู่กรณีได้อย่างแม่นยำ

5) ให้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง การสร้างความปรองดองต้องอยู่บน
พื้นฐานของความรักความเมตตา ดังนั้นศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเยียวยาจิตใจ การเจรจา
ไกล่เกลี่ยเป็นแค่การเริ่มต้นในการปรองดอง แต่ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมจะทำให้การสร้าง
ปรองดองบรรลุผลสำเร็จเร็วขึ้น เพราะศาสนาเป็นแหล่งที่พึ่งของคนไทย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน
การเยียวยาจิตใจของคนที่ยับยั้ง จึงต้องอาศัยศาสนาเข้ามายึดเหนี่ยวใจ ให้มีสติ รู้คิด รู้ทำ และสามารถ
หาทางออกกับทุกปัญหาได้

6) ให้หลักความเป็นธรรมในการสร้างความปรองดอง ความยุติธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งใน
การสร้างความปรองดอง เราต้องทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายรู้สึกว่าได้ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการ
สร้างความปรองดอง เมื่อรู้สึกว่าได้ได้รับความเป็นธรรม ทั้งสองฝ่ายจะให้ความร่วมมือ ซึ่งจะทำให้การสร้าง
ความปรองดองสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมาย ในทางตรงกันข้ามถ้าปราศจากความเป็นธรรม ความ
ปรองดองจะเกิดขึ้นได้ยาก

7) การสานเสวนาเพื่อนำไปสู่การสร้างความปรองดอง การสานเสวนาคือการที่คู่กรณีมา
ร่วมกันสนทนาเพื่อนำไปสู่ข้อตกลง โดยมีการเปลี่ยนแปลงมุมมองความรู้สึกที่มีต่อกัน การวิเคราะห์ความ
ขัดแย้งและปฏิสัมพันธ์เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน ดังนั้นการสานเสวนาคือการพูดคุยเจรจา รับรู้รับฟัง
ก่อให้เกิดการให้อภัยและความร่วมมือระหว่างกัน

จากหลักการสร้างความปรองดองดังกล่าว ทำให้เห็นว่ากระบวนการสร้างความปรองดองนั้น
ต้องอาศัย การพูดคุย เจรจา อย่างจริงใจของคู่กรณี และแนวทางที่จะนำไปสู่ความปรองดองมีหลากหลาย
วิธีขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชนนั้น ๆ อีกทั้งคำสอนทางศาสนาก็เป็นเครื่องมือ
สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความปรองดอง ในส่วนของระยะเวลาในการสร้างความปรองดองนั้น ไม่
สามารถกำหนดตายตัว เพราะความขัดแย้งบางอย่างเกิดขึ้นมายาวนาน ไม่สามารถเยียวยาภายในเวลาอัน
สั้นได้ เมื่อมีการเยียวยาจนทำให้ทุกกลุ่มมีความพอใจแล้ว จึงจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. การนำ “หลักการสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” มาใช้

การจะทำให้สังคมมีความสุข มีความรักสามัคคีในกลุ่มชนนั้น ต้องอาศัยหลักการ กฎเกณฑ์
และหลักปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ซึ่งหลักการของ “พลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตย” สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับแนวทางการเสริมสร้างความรักความสามัคคี โดยสามารถ
นำมาปรับใช้ได้ ซึ่งจะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความเข้าใจให้เกียรติซึ่งกันและกัน และเป็นสังคมที่น่า
อยู่

“ความเป็นพลเมือง (Citizenship)” ของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของ
สังคมที่มีสิทธิพล ควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยสามารถยอมรับความ
แตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน และมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ไขปัญหาในสังคม
ของตน

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555, หน้า 31-36) อธิบายหลัก 6 ประการของ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ ดังนี้

1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศและฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อเป็นเจ้าของประเทศจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพ สามารถรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรืออำนาจของใคร

2) เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ แต่ต้องอยู่ในขอบเขต และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3) เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ และทุกคนมีเสรีภาพ ดังนั้นจึงมีความหลากหลายของประชาชน เช่น อาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้นเพื่อป้องกันการ “แตกแยก” ในระบอบประชาธิปไตย จึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ด้วยกันได้

4) เคารพหลักความเสมอภาค อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ทุกคนจึงเป็นเจ้าของประเทศ ร่วมกัน โดยทุกคนล้วนมีความเท่าเทียมกันในฐานะเป็นเจ้าของประเทศ

5) เคารพกติกา ประชาธิปไตยใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครอง โดยทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกานั้น ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นหรือมีความขัดแย้ง ก็ต้องแก้ไขด้วย โดยใช้วิธีประชาธิปไตยและกติกา ไม่เล่นนอกกติกา และไม่ใช้ความรุนแรง

6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

จากคุณสมบัติของ “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” ทั้ง 6 ประการนี้ ชี้ให้เห็นว่า แนวทางปฏิบัติมีความสอดคล้องกับวิธีเสริมสร้างความรักสามัคคี โดยเป็นแนวปฏิบัติขั้นพื้นฐานในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นเมื่อบุคคลเข้าใจแนวปฏิบัติของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ก็จะทำให้เข้าใจบทบาท สิทธิ หน้าที่ ของตน ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีระเบียบแบบแผน มีความเข้าใจผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในสังคม

4. การประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนามาปฏิบัติ

การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นธรรมชาติที่จะเกิดปัญหา มีความไม่เข้าใจกัน มีการกระทบกระทั่งกัน ก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม ดังนั้นการทำให้สังคมอยู่อย่างมีความสุข คือการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้น โดยการนำคำสอนในพระศาสนามาประยุกต์ใช้

วีระ อัมพันสุข (2551 หน้า 62) กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารบุคคลเชื่อมโยงไปสู่สามัคคีใช้หลักธรรมที่สำคัญ 4 อย่าง คือ

4.1 สาราณียธรรม 6

สาราณียธรรม 6 หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน 6 ประการ เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ สาราณียธรรม ทั้ง 6 ข้อ มีดังนี้

1) กายกรรม คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น

2) วจีกรรม คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พุดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

3) มโนกรรม คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกัน ไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกันความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

4) สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

5) สีสสัมมัญญา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาตัวอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตนมีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

6) ทิฏฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

สาราณียธรรม 6 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึง การทำความดี การมีวาจาที่ดี และการคิดดี รวมถึงการให้การแบ่งปัน ความสามัคคีกลมเกลียว การไม่เอาเปรียบกัน การมีความคิดความเห็นร่วมกัน หากมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนนี้ได้ จะทำให้เกิดความผาสุกในการอยู่ร่วมกัน มีความกลมเกลียว และเกื้อกูลต่อกัน อันนำมาสู่ความรักความสามัคคีตลอดไป

4.2 สังคหัตถ์ 4

สังคหัตถ์ 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มี 4 ประการ คือ

1) ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน

2) ปิยาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน

3) อตถจริยา ช่วยเหลือกัน การประพฤติดีสิ่งที่เป็นประโยชน์กับบุคคลอื่น

4) สมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติตัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลายวางตัวดีต่อกัน

สังคหัตถ์ 4 คือ หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ได้แก่ การให้การแบ่งปัน การพูดจาแต่สิ่งดี ๆ การประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การวางตนให้เหมาะสม หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสันติ

4.3 พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมในการกำกับความประพฤติ ให้มีชีวิตที่งดงาม ประเสริฐและบริสุทธิ์ ปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์โดยชอบ มี 4 ประการ คือ

- 1) เมตตา ความรัก ปราบปรามแต่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข จะคิด จะปรึกษาหารือ จะพูด จะกระทำอะไร ก็คิด ปรึกษาหารือ พูดและกระทำ ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน
- 2) กรุณา ความสงสาร ปราบปรามแต่จะให้ผู้มีหรือผู้ประสบกับปัญหาความทุกข์เดือดร้อน ให้เขาได้พ้นจากปัญหาความทุกข์เดือดร้อนนั้น
- 3) มุทิตา พลอยยินดีที่ผู้อื่นได้ดีและอยู่ดีมีสุข ไม่คิดอิจฉาริษยา กัน ไม่มุ่งร้ายทำลายกัน
- 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง วางเฉย เมื่อได้รู้/เห็นผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติ อันเราช่วยอะไรไม่ได้

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติ ที่กล่าวถึง ความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี ความไม่อิจฉาริษยา รวมถึงความมีใจเป็นกลาง วางเฉย คือ การไม่อิจฉาริษยาความสุขของผู้อื่น และไม่ซ้ำเติม ถากถางกับความทุกข์ของผู้อื่น หากทุกคนในสังคมปฏิบัติได้ดังนี้ จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรักปรารถนาดีต่อกัน

4.4 สัมปติธรรม 7

สัมปติธรรม 7 หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ หรือเป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี 7 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ธัมมัญญู เป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความเป็นจริง รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุ
- 2) อัตถัญญู รู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย รู้จักผลที่สืบเนื่องมาจากการกระทำ
- 3) อัญญัญญู รู้จักตน คือ รู้จักตัวตนของเราเอง เช่น ฐานะ ความรู้ ความสามารถ ฯลฯ และประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักแก้ไขปรับปรุง
- 4) มัตตัญญู รู้จักประมาณ คือ เป็นคนรู้จักความพอดี หรือความพอเพียงทุก ๆ ด้าน รู้จักประมาณกำลังตนเอง
- 5) กาลัญญูตา การรู้จักเวลา คือ ใช้เวลาที่เหมาะสมในการทำกิจอันใด จัดลำดับงานและเวลาให้สัมพันธ์กัน

- 6) ปริสัญญูตา การรู้จักชุมชน คือ รู้จักสังคมที่อาศัยอยู่ และทำตนให้อยู่ร่วมกับสังคมได้
- 7) ปคคโลปรปริญญูตา การรู้จักบุคคล เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักเลือกคบคน

สัมปติธรรมทั้ง 7 ข้อนี้ สรุปเป็นคำจำกัดความง่าย ๆ คือ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้บุคคล เป็นคุณลักษณะที่ทำให้คนเป็นคนดี เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งถือเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างแท้จริง การนำ “หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา” มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีให้กับประชาชนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญ ในหลักคำสอนนี้มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนในการเข้าสู่สังคม และปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างมีความสุข เช่น สาราณียธรรม 6 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึง

การทำ การพูด การคิด การเสียสละแบ่งปัน การไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นหลักธรรมที่สอนให้เห็นแก่ผู้อื่น วิธีการปฏิบัติในการอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่น สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการเสียสละ การพูด การทำตนเป็นประโยชน์กับผู้อื่น การประพฤติดนฺตฺนสมอบลย เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรีกับผู้อื่น พรหมวิหาร 4 เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงความรัก ความปรารถนาดี ความยินดี และการวางตัวเป็นกลาง เป็นหลักคำสอนที่กล่าวถึงการให้ความรักความเข้าใจกับผู้อื่น และเป็นหลักธรรมในการกำกับความประพฤติของบุคคลให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม สปัปฺริสธรรม 7 เป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวกับการรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้ชุมชน เป็นหลักคำสอนที่ทำให้รู้จักตนเอง รู้จักสังคม เข้าใจคนรอบข้าง รู้จักแยกแยะและเลือกคบคน เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติตามหลักคำสอนทั้ง 7 อย่างได้ จะทำให้ทุกคนในสังคมมีความสุข เกิดความรักความสามัคคีกลมเกลียว เกิดความผาสุกในกลุ่มชนตลอดไป

บทสรุป

การอยู่ร่วมกันในสังคม ย่อมมีความขัดแย้งกัน เพราะคนเรามีความแตกต่างทางความคิด ความรู้สึก การกระทำหากเกิดความขัดแย้งและไม่มีการแก้ไข จะเกิดความแตกแยกและนำไปสู่ความเสื่อมถอยของสังคม ดังนั้นความสามัคคีปรองดอง จึงเป็นหนทางที่จะทำให้คนไทยรัก สามัคคี ผูกพันกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง เพื่อรักษาความเป็นไทยไว้ให้ยั่งยืน

ในเรื่องของความสามัคคีหรือการปรองดองกัน มิได้หมายความว่าทุกคนมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกคน แต่หมายถึงเมื่อมีความแตกต่างเกิดขึ้น สามารถเข้าใจและนำความแตกต่างมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ และสอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่กลุ่มสังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ หากมีข้อขัดแย้งหรือความแตกแยกเกิดขึ้น ต้องหาวิธีประสานรอยร้าว นั้น สร้างความรักสามัคคีความผูกพันให้เกิดขึ้นกับสังคมนั้น จึงจะสามารถนำพาบ้านเมืองฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลาย มุ่งสู่ความเจริญ โดยนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เพราะนั่นคือความมั่นคงของบ้านเมืองนั่นเอง

สังคมใดมีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน เห็นพ้องต้องกัน มีความพร้อมเพรียงกัน สังคมนั้นย่อมมีความเจริญและสันติสุข แต่ถ้าสังคมใดแตกแยกสามัคคีกัน สังคมนั้นหาความเจริญและสันติสุขมิได้ การเสริมสร้างความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อคนไทยมีจิตสำนึกสาธารณะ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน จับมือร่วมแรงร่วมใจกัน และก้าวข้ามความขัดแย้งทั้งหลาย หล่อหลอมให้เป็นหนึ่งเดียว มุ่งสู่ความเจริญก้าวหน้า สร้างสรรค์สิ่งที่ดี และความสงบสุขจะกลับคืนสู่สังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง

บรรณานุกรม

- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2543). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2560). การสร้างความปรองดอง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2555). สังคมกับเศรษฐกิจ. ปทุมธานี: พูลสวัสดิ์พัลลขิง.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2550). วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระ อำพันสุข. (2551). การประยุกต์พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ B.E.C.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2556). ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2558). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: จูนพัลลขิง.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2551). ธรรมนูญชีวิต ๙ ประการ ตามรอยพระยุคลบาท.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พัลลขิง.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2553). ปรองดอง. สืบค้นจาก <http://www.royin.go.th/?knowledges>